

**EFRO-programma 2021-2027 voor Oost-Nederland
in sjabloon conform artikel 16(3)**

CCI	
Titel in het Engels	ERDF 2021-2027 Eastern Netherlands
Titel in nationale taal	EFRO 2021-2027 Oost-Nederland
Versie	1.3 d.d. 13 november 2020
Eerste jaar van het programma	2021
Laatste jaar van het programma	2027
Subsidiabel vanaf	1 januari 2021
Subsidiabel tot en met	31 december 2029
Nummer van het Commissiebesluit	
Datum van het Commissiebesluit	
Nummer van het wijzigingsbesluit lidstaat	
Datum van inwerkingtreding van het wijzigingsbesluit lidstaat	
Niet-substantiële overdracht (artikel 19.5)	
NUTS regio's van het programmagebied	NL2 – OOST-NEDERLAND
Betrokken fonds(-en)	☒ EFRO
	☐ Cohesiefonds
	☐ ESF+
	☐ EMVAF

1. Programma strategie:

belangrijkste ontwikkelingsproblemen en beleidsreacties

OP Oost 2014-2020 werd geschreven midden in een economische crisis. Die tijdsgeest leek te zijn veranderd: de economische crisis was voorbij en de maatschappelijke relevantie van innovatie nam steeds verder toe. Tot voorjaar 2020, toen COVID19 uitbrak en heel Europa in een nieuwe economische crisis verzeild raakte.

De RIS3 voor Oost-Nederland was op dat moment al afgerond. Deze beschrijft een aantal belangrijke transitie waarvoor de economie staat. De economische impact van COVID19 laat vooralsnog zien dat de crisis de noodzaak van die transitie uitvergroot, niet verandert. De programmastrategie voor het OP bevindt zich dan ook op het snijvlak van deze maatschappelijke uitdagingen en deze transitie. Hierin is ook specifieke aandacht voor de groene transitie in Oost-Nederland. Dit OP bouwt voort op deze RIS3, andere relevante beleidsdocumenten en input van stakeholders.

In deze programmastrategie lichten we toe hoe uit deze ontwikkelingen specifieke beleidsdoelstellingen worden bepaald die ondersteund worden via dit OP. In de programmastrategie gaan we achtereenvolgens in op:

- ✓ De **regionale economie en het innovatiesysteem** van Oost-Nederland
- ✓ De **maatschappelijke uitdagingen en transitie** waar Oost-Nederland aan wil bijdragen
- ✓ **Investeringsbehoeften:** complementariteit en lessons learned (inhoudelijk en administratief)
- ✓ **Landenspecifieke aanbevelingen**
- ✓ Vertaling strategie naar **OP Oost 2021-2027**

Regionale economie en innovatiesysteem

In verschillende beleidsdocumenten zoals coalitieakkoorden van de afzonderlijke provincies, de geactualiseerde RIS3 voor Oost-Nederland en daaronder liggende bronnen en analyses (waaronder de KIA's) worden sterktes en zwaktes van de regio beschreven. De sterke kennisclusters rondom Nijmegen, Enschede en Wageningen worden bijvoorbeeld uitgelicht, maar ook het sterke MKB in de gehele regio en het innovatiepotentieel dat de regio bezit. Zwakheden worden ook benoemd. Zo stelt de RIS3 dat het ecosysteem nog onvoldoende de doorgroei van startups naar scale-ups ondersteunt, een grote groep gevestigd MKB een beperkte groeiambitie hebben en dat als zij onvoldoende innoveren hun concurrentiepositie verliezen en de relatie tussen kennisinstellingen en de regionale economie niet optimaal benut wordt.

(Nota bene: Waar in dit OP wordt gesproken over 'kennisinstellingen' worden alle instellingen bedoeld die op WO- en HBO-niveau opereren in onderzoek en opleiding. Bijvoorbeeld de drie universiteiten, de hogescholen (momenteel ook wel 'Universities

of Applied Sciences' genoemd), het universitair medisch centrum, maar ook publieke en private onderzoeksorganisaties.)

Een sterkte van de regio is de strategische ligging van de regio tussen Randstad en Ruhrgebied. Hierdoor heeft de regio een aantrekkelijk (grensoverschrijdend) vestigingsklimaat voor bedrijven en een prettig woon- en leefklimaat voor burgers.

Het is daarom ook niet verbazingwekkend dat de regio steeds meer professionals en bedrijven aantrekt. Alle subregio's hebben een krachtig eigen economisch profiel. In vergelijking tot de rest van Nederland, is er substantieel meer groot MKB aanwezig. Kortom, alle indicatoren wijzen erop dat de Oost-Nederlandse economie er goed voorstaat en ook in toekomst een gezonde concurrentiepositie blijft innemen.

Sterktes van de regio die uit de SWOT-analyse naar voren komen zijn onder andere:

- De diversiteit van het MKB zorgt ervoor dat de Oost-Nederlandse economie niet afhankelijk is van één bedrijf of één sector en zich tevens via verschillende netwerken ontwikkelt, waardoor er kansen voor unieke cross-overs worden gegenereerd;
- De regio beschikt over internationaal erkende kennisinstellingen die een brede kennisbasis bieden; samenwerkingen en cross-overs beginnen van de grond te komen;
- Zowel de kennisinstellingen als het MKB hebben inhoudelijke expertise die nuttig is voor zeer relevante maatschappelijke uitdagingen;
- Het beroepsonderwijs is sterk regionaal verbonden;
- De regio heeft een sterk zelf-organiserend vermogen.

Enkele zwaktes zijn:

- De identiteit in de regio is niet Oost-Nederlands, maar veelal lokaal of regionaal (Twents, Achterhoeks, etc.);
- De aanwezige grote bedrijven zijn veelal verbonden in de waardeketen buiten de regio en spelen een beperkte rol in het regionale innovatie ecosysteem. Hierdoor vervullen ze niet een aanjagende rol die grote bedrijven wel hebben in andere regio's;
- De economie omvat een grote groep lang gevestigde MKB bedrijven met een beperkte groeiambitie. Als zij onvoldoende innoveren verslechtert hun concurrentiepositie;
- Alhoewel middelen en activiteiten voor startups de afgelopen jaren zijn toegenomen, stimuleert en ondersteunt het ecosysteem nog onvoldoende de doorgroei van startups naar scale-ups;
- De relatie tussen de kennisinstellingen en de regionale economie wordt niet optimaal benut.

Oost-Nederland kenmerkt zich door de aanwezigheid van relatief veel en divers MKB, met ook meer groot MKB dan gemiddeld in Nederland. Het industriële mkb in

Oost-Nederland is veelal verbonden met, en afhankelijk van, grootbedrijven buiten het landsdeel. Voor slagkracht, behoud en groei van het bedrijfsleven is clustervorming van belang, evenals een sterk ecosysteem. Hierin is afgelopen jaren intensief geïnvesteerd. Oost-Nederland kent een diverse groep van kennisinstellingen die gezamenlijk een brede kennisbasis voor innovatie in het landsdeel bieden. De onderzoeksvelden van deze kennisinstellingen zijn uitzonderlijk relevant voor de maatschappelijke uitdagingen van nu en de komende jaren.

Wanneer we inzoomen op het innovatiesysteem in Oost-Nederland, benoemt de RIS3 enkele sterke punten met betrekking tot innovatie in Oost-Nederland die bijdragen aan het succes van de regionale economie:

- ✓ De sterke kennisclusters rondom Nijmegen, Enschede en Wageningen zijn dé basis voor succes.
- ✓ Daarbinnen is het vliegwiel de kracht van het sterke MKB in de gehele regio en het innovatiepotentieel dat de regio bezit.
- ✓ De ligging en het fijn woon-werkklimaat dragen bij aan de positieve economische basis.

Ook benoemt de RIS3 een aantal knelpunten die overwonnen moeten worden:

- ✓ Een uitdaging is de ondersteuning van het ecosysteem ten behoeve van de doorgroei van startups naar scale-ups. Daarnaast is een grote groep gevestigde MKB-ers beperkt in hun groei ambitie, en daarmee onvoldoende innoveren en onder concurrentiedruk komen te staan.
- ✓ Urgentie: Gevestigde bedrijfsleven moet op tijd de urgentie van maatschappelijke transitie afwegen
- ✓ Kennis en kunde: Veel van de kennis en kunde om maatschappelijke transitie vorm te geven is op dit moment niet beschikbaar bij het personeel.
- ✓ Beschikbare middelen: In veel gevallen zijn er onvoldoende middelen beschikbaar om actief aan de slag te gaan met de transitie.
- ✓ Gebrek aan flexibiliteit: Flexibiliteit is vereist op het niveau van management en op het niveau van het personeel om de impact van de transitie te overzien.

De samenwerking tussen kennisinstellingen en de regionale economie varieert per kennisgebied en instelling. Veel kennisinstellingen zoeken naar het structureel beter benutten van hun kennis en innovaties in de regionale economie en hebben de afgelopen jaren bewust gewerkt aan hun valorisatietraject. Door middel van incubators en samenwerkingen wordt door alle kennisinstellingen in Oost-Nederland getracht de resultaten van onderzoek en de kennis en ideeën van studenten en onderzoekers beter in het landsdeel te laten landen. Deze inspanningen hebben zeker wel hun vruchten afgeworpen, met succesvolle bedrijven als resultaat. Het aantal start ups in het landsdeel gerelateerd aan (met name) de universiteiten is toegenomen, maar de resultaten voor de vervolgstap van startup naar scale-up blijven nog achter. Ondanks inspanning van innovatiemakelaars komen ook verbindingen tussen kennisinstellingen en het gevestigde mkb maar moeilijk tot

stand.

Het is van belang dat het MKB in Oost-Nederland innoveert. Wanneer dit niet of beperkt gebeurt, vormt dit op lange termijn een risico voor de regionale economie, alsmede voor het realiseren van maatschappelijke opgaven. Wanneer valorisatie wel wordt gerealiseerd kunnen kennis en ideeën beter gecommercialiseerd worden, hetgeen een enorm potentieel biedt. Gebleken is dat het gevestigde bedrijfsleven in Oost-Nederland belemmeringen ervaart bij het oppakken van innovaties met betrekking tot maatschappelijke transitie:

- Een van deze belemmeringen is dat het MKB veelal gericht is op lopende bedrijfsprocessen. Deze bedrijven hebben onvoldoende financiële middelen beschikbaar voor de experimentele ontwikkeling van nieuwe producten, diensten en toepassingen. Ook ontbreekt het de MKB-bedrijven aan voldoende kennis voor goede planvorming van experimentele ontwikkeling om innovaties tot marktintroductie te brengen. Te veel goede ideeën en vindingen blijven daardoor commercieel onvoldoende benut.
- Het MKB in Oost-Nederland loopt aan tegen de grote (financiële) risico's in ontwikkel- en testfasen.
- Een andere belemmering is de afstand tussen MKB en kennisinstellingen. Zo sluiten de innovaties afkomstig van de kennisinstellingen niet goed aan op het huidige producten- en dienstenaanbod van het MKB. Dit terwijl de innovatiekracht van het landsdeel vooral gecentreerd is rondom de drie universiteiten in het landsdeel.
- Een andere belemmering bij innovaties is het vinden van voldoende geschoold personeel. Problemen ontstaan vaak binnen innovatietrajecten waardoor personeel niet de juiste skills heeft om te werken met de nieuwe productiemethoden.
- In Oost-Nederland wordt op verschillende manieren al gewerkt om belemmeringen voor het MKB weg te nemen en samenwerking tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven te stimuleren. Zo zijn er in Oost-Nederland al verschillende clusterorganisaties. Denk aan Food Valley, ThinkEast en Health Valley. Hiermee heeft Oost-Nederland al een groot clusteraanbod. Noodzaak is dan ook niet om nieuwe clusterorganisaties op te richten, maar om deze bestaande clusters verder te ondersteunen zodat zij ook binnen dit OP als hulpmiddel ingezet kunnen worden rondom specifieke innovaties.

In de coalitieakkoorden van de provincies Gelderland en Overijssel wordt de energietransitie ook als belangrijke opgave benoemd voor de komende coalitieperiode. Dit komt overeen met het benoemen van de energie- en grondstoffentransitie als maatschappelijke uitdaging in de RIS3 van Oost-Nederland. Ook de Europese Commissie heeft de energietransitie topprioriteit gegeven middels de Green Deal.

De provincies Gelderland en Overijssel geven al op verschillende manieren vorm aan deze energietransitie. Zo zijn er investeringsfondsen, zoals het Innovatie- en Energiefonds Gelderland, die als taak hebben om de transitie te versnellen en ook risico te nemen door te investeren in risicovolle projecten en ondernemingen. Ook zetten de provincies zich in om de energieinfrastructuur te versterken. Op deze manier wordt het bijvoorbeeld aantrekkelijker om voor een elektrische auto te kiezen. Ook is in de provincie Gelderland het Gelders Energieakkoord opgericht. In dit netwerk werken bijna 250 Gelderse organisaties samen met als inzet: 55% minder CO₂-uitstoot in 2030 en een klimaatneutrale provincie in 2050. Hierin staan vijf thema's centraal:

- Gebouwde omgeving
- Bedrijven, instellingen en industrie
- Mobiliteit
- Landbouw en grondgebruik
- Duurzame opwekking

De provincie Overijssel heeft het programma 'Nieuwe Energie Overijssel' opgericht. In dit programma werkt de provincie Overijssel samen met zeven kernpartners aan een energieneutraal Overijssel in 2050. Concreet is het doel 20% nieuwe energie en 6% energiebesparing in 2023. Het programma verbindt en versterkt partners en initiatieven die bijdragen aan de energietransitie in Overijssel.

Gekeken naar Oost-Nederland kan geconstateerd worden dat veel geïnvesteerd wordt in de energietransitie. Ook in innovaties rondom de energietransitie wordt geïnvesteerd. Uit inventarisatie blijkt wel dat de energietransitie verder versneld kan worden wanneer extra middelen worden geïnvesteerd in slimme uitrol van innovaties. Juist hier zijn er namelijk weinig tot geen andere financieringsmogelijkheden beschikbaar.

Maatschappelijke uitdagingen: transitie centraal

Het bestaande innovatiesysteem van Oost-Nederland is in de huidige programmaperiode 2014-2020 op een aantal topsectoren versterkt. Met het oog op een aantal indringende technologische en maatschappelijke transitie, wordt daarin een verdere doorontwikkeling aangebracht, en wordt in het Operationeel Programma dus niet gekozen voor een majeure wijziging. Wel is gekozen om in plaats van topsectoren te ondersteunen, nu te kiezen voor cross-overs. Het is van belang om grondig bij de transitie stil te staan, om vervolgens te destilleren waar de kansen voor de sterktes van de Oost-Nederlandse economie en maatschappij aanwezig zijn.

In de RIS3 Oost-Nederland worden de volgende internationale transitie genoemd

die voor bedrijven die sector- en regiooverstijgend zijn, maar ook kenmerkend zijn voor Oost-Nederland en een uitdaging voor deze regio vormen. Deze spelen een grote rol bij het bepalen van de kaders voor het toekomstige Operationeel Programma:

- ✓ De Energie- en grondstoffentransitie;
- ✓ Digitalisering en robotisering;
- ✓ Servitization;
- ✓ Internationalisering;
- ✓ Sociale innovatie

De Energie- en grondstoffentransitie

Eén van de omvangrijkste transitie's is de energie- en grondstoffentransitie. De overgang naar een koolstofarme economie heeft door de dreiging en risico's van klimaatverandering grote urgentie. De CO₂-uitstoot moet omlaag. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen neemt af door te investeren in duurzame alternatieven waar stroom wordt opgewekt door bijvoorbeeld wind of zon. De Europese Green Deal geeft het startschot om een prominent deel van de budgetten te richten op een groenere economie. Groene economische dragers bieden voor de lange termijn een competitief voordeel voor Oost-Nederland. Het is een belangrijke missie het bedrijfsleven te helpen versneld te innoveren, bijvoorbeeld in samenwerking met de andere actoren uit de triple helix van overheid, onderwijs en ondernemen. Actueel ook met betrokkenheid van burgers, gebruikers van innovaties, als vierde deel: de quadruple helix. Het nationale beleid is net als het Europese beleid zeer uitgesproken hierover. Dit heeft op alle sectoren invloed in Oost-Nederland, en is daarom ook nadrukkelijk aanwezig in de RIS3.

In de RIS3 2014-2020 is energie- en milieutechnologie al als belangrijk thema benoemd. Het OP 2021-2027 zet de investeringen in innovaties voor een groener Europa voort.

Digitalisering en Robotisering

Automatisering van productieprocessen heeft een enorme vlucht genomen de laatste jaren. Ontwikkelingen zoals een brede digitaliseringsagenda voor het MKB, de Digital Agenda van de EC en de ontwikkeling van Smart Industry laat zien hoe digitalisering bijdraagt aan nieuwe productieprocessen die beter regisseerbaar én voorspelbaar zijn. De intrede van Artificial Intelligence en robotisering stelt niet alleen een vraag over hoe het Europese productiesysteem zich de komende jaren ontwikkelt ten opzichte van massa producerende naties zoals China en India, maar ook hoe de arbeidsmarkt hierop reageert door een veranderende vraag in kwantiteit maar vooral ook kwaliteit omdat de gewenste competenties wijzigen.

Servitization

De verschuiving waarbij meer in diensten wordt gehandeld in plaats van producten. Zo is bezit van (consumptie)goederen langzaam aan het verschuiven van gebruik en gedeelde varianten (deeleconomie). Daarnaast verkopen bedrijven in toenemende

mate een dienst in plaats van een product. Zo kiezen producenten ook steeds vaker voor het leveren van het eindresultaat (bijv. licht) in plaats van het product (lampen). Dat vraagt een grote transitie omtrent de bestaande denkbeelden over verdienmodellen en productiecapaciteit én samenwerking in het ecosysteem.

Internationalisering

Deze ontwikkeling heeft meerdere dimensies. Zeker in tijden van economische schokken (zoals de Coronacrisis effectief etaleert), ontstaan problemen in internationale waardeketens. Dit vraagt vaak toch om een simpeler productiemodel dat lokaler is georganiseerd. De ontwikkeling rond Smart Industry is hier een goed voorbeeld van, evenals initiatieven waarbij overzeese productie wordt teruggehaald (reshoring). Daarnaast is internationalisering van afzetmarkten van belang. Scale-ups worden bijzonder gewaardeerd, maar moeten in staat zijn om ook op buitenlandse markten met andere (ondernemers)culturen en wetgeving, zaken te doen. Daartoe moet het snel groeiende bedrijfsleven worden geëquipeerd. Internationalisering heeft ook een voornaam Europees perspectief op het genereren van kennis en kunde. Oost-Nederland is niet de enige regio met bijzondere krachten op het terrein van food, tech en life sciences. Het kapitaliseren hiervan met complementaire kennis in andere regio's van Europa leidt tot een competitiever Europa.

Sociale Innovatie

De inbedding van de burger of eindgebruiker van een product of dienst in de waardeketen is aan verandering onderhevig. Dat zien we onder meer in de medische sector of in de energiesector, waarbij de eindgebruiker niet alleen afnemer is van een product of dienst die af is. Eindgebruikers ontwikkelen ook daadwerkelijk zogenaamde 'use cases' waarbij zij direct onderdeel vormen van het innovatieproces. Dat zorgt voor een grotere acceptatie van innovaties, en zorgt ervoor dat bedrijven minder prototypes hoeven te maken om uiteindelijk te voldoen aan de eisen van de gebruikers. Dit is zowel van toepassing op business-to-business als business-to-consumer markten.

Deze ontwikkelingen transformeren de vraag- en aanbodkant van bestaande sectoren. Juist daarbinnen ligt de kracht van het nieuwe Operationele Programma. Er wordt, met inachtneming van deze transitie, primair gekozen voor de volgende focusgebieden.

- ✓ Op het snijvlak van Health, Food en Tech – Prevention & MedTech

Binnen dit domein wordt ingezet op gezonde voeding, medische technologie, diagnostiek en behandeling. Deze domeinen dragen bij aan gezondheid en gezond ouder worden. In 2030 dient Oost-Nederland zich te ontwikkelen tot een sterk geëquipeerd cluster, met inachtneming van de drang om te robotiseren en te digitaliseren, omdat deze in de zorg bijzonder actueel is.

- ✓ Op het snijvlak van Tech, Food en Materials – Sustainability & Foodtech

Verduurzaming van het productiesysteem is al jaren een prioriteit in Oost-

Nederland. Daarbij wordt ingezet op duurzame voedseltechnologie, innovatieve landbouw, biologische materialen en grondstoffen. Een aantal vitale gebieden, zoals eiwittransitie en voedseltechnologie, circulaire en natuur-inclusieve landbouw, en smart farming (agro-tech), moeten ervoor zorgen dat een bijdrage wordt geleverd aan oplossingen voor voedselschaarste en duurzame en klimaatbestendige voedselvoorziening.

- ✓ Op het snijvlak van Cleantech, Materials en Tech – Manufacturing & MaterialTech

Met een van oudsher sterke maakindustrie, is de regio gezegend met veel kansen de komende jaren, maar even zo veel met uitdagingen die onder invloed van veranderende technologische standen. Er is een zeer duidelijke vraag in de maatschappij om de maakindustrie schoner en duurzamer te laten produceren. Het toepassen en verkopen van nieuwe technologieën, vooral op het terrein van digitalisering, robotisering en circulaire economie, vragen om een adequate ondersteuning van het relevante bedrijfsleven, voornamelijk het mkb. Daarbij is Smart Industry om slimme en autonome systemen te bouwen, communicerende slimme machines, en nieuwe bedrijfsmodellen (onder invloed van servitization). Daarnaast worden geavanceerde materialen ontwikkeld en recycling technologieën op het gebied van water en kunststof verpakkingen, en de ontwikkeling van nanotechnologie en fotonica, die nu vooral nog in de kinderschoenen staan van de ontwikkelingen, maar lonkende perspectieven bieden voor het ecosysteem.

- ✓ Vergroening: energietransitie en klimaat

Deze primaire focusgebieden zijn ontstaan op het snijvlak van maatschappelijke ontwikkelingen en de bestaande krachten van het ecosysteem in Oost-Nederland, met inachtnaam van de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van technologie, mens en milieu. De opgave in transitie naar een groenere economie is niet gebonden aan één regio, aan één technologie, aan één sector. Innovaties die direct leiden tot minder energieverbruik en/of meer benutting van duurzaam opgewekte energie in de productieketens in Oost-Nederland, zijn nodig om klimaatdoelen te bereiken.

Investeringsbehoeften

Complementariteit / synergie

OP Oost 2014-2020 heeft de afgelopen jaren haar meerwaarde bewezen. Veel van de goedgekeurde innovatieprojecten in Nederland zouden niet zijn uitgevoerd zonder EFRO-subsidie. Een ruime meerderheid van de subsidieaanvragers vindt het zelfstandig financieren en het zoeken naar alternatieve financieringsbronnen moeilijk.

Met het Kapitaalmarkt-onderzoek 1 is een gedegen analyse gemaakt van de beschikbaarheid van kapitaal. Gedurende de programmaperiode 2014-2020 bleek een overaanbod aan kapitaal voor de fase van marktvolwassenheid, boven de TRL-

ladder. OP Oost richtte zich in 2014-2020 dan ook op innovatiefasen TRL 4 t/m 8. In dit segment is OP Oost van bepalende omvang gebleken: ruim 50% van het kapitaal voor de TRL fasen 4 t/m 8 in Oost-Nederland voor de toenmalige doelsectoren is afkomstig uit OP Oost 2014-2020. De gekozen focus in OP Oost is daarmee een belangrijke aanvulling geweest op het bestaande instrumentarium. De impuls van OP Oost is niet slechts een goede aanvulling geweest, maar vooral een blijvend noodzakelijke aanvulling. Voor de toekomst blijft een focus op innovatie vanaf TRL 4. TRL-niveau's boven TRL 8 zijn mogelijk wanneer dit genoodzaakt is om een project tot een goed einde te brengen.

Op het gebied van het tegengaan van een mismatch tussen onderwijs en arbeidsmarkt bestaat een breed pallet aan mogelijke financieringsinstrumenten. Dat de krapte op de arbeidsmarkt een groot probleem is, wordt daarmee erkend door verschillende overheden. Zowel de provincies Overijssel en Gelderland als het Rijk investeren in een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en om krapte op diezelfde arbeidsmarkt tegen te gaan. Doordat al financiering beschikbaar is voor deze problematiek, wordt hiervoor geen financiering vrijgemaakt in dit OP.

Lessons learned

Ervaringen met het OP Oost 2014-2020 zorgen voor houvast bij het bepalen van investeringsbehoeften en tekortkomingen van de markt van de toekomst.

Alle beschikte projecten in het huidige OP (2014-2020) zijn relevant geweest voor het behalen van programmadoelstellingen, ook die niet expliciet vallen binnen één van de benoemde topsectoren uit het OP 2014-2020. Het betreft hier cross-over projecten. Dit omdat innovatieprojecten zich vaak niet beperken tot een topsector. Crossovers zijn daarom een concreet speerpunt van de Slimme Specialisatiestrategie (RIS3) Oost-Nederland 2021-2027.

Door de grote investeringsbehoefte kunnen beschikbare publieke middelen binnen een aantal jaren uitgeput zijn. Om te borgen dat gedurende de gehele programmaperiode kapitaal beschikbaar is, biedt revolverend financieren een mogelijkheid. Met revolverend financieren wordt geborgd dat middelen terugvloeien en daarmee meerdere keren inzetbaar zijn. Ook vanuit ondernemerskant is er behoefte aan revolverend financieren, hier gaan immers meer ondernemersprikkelers vanuit en omgang met middelen wordt hierdoor efficiënter. Binnen het huidige OP zijn hiermee eerste goede ervaringen opgedaan.

OP Oost 2014-2020 is een goede aanvulling geweest op het bestaande financieringsinstrumentarium en vooral van een bepalende rol bij innovatieprojecten tussen TRL 4 en 8. Bij deze projecten blijkt EFRO-financiering onmisbaar.

Uit evaluaties volgen de volgende lessons learned (niet uitputtend)

- **Netwerk- en clustervorming:** Bij het opstellen van het OP Oost voor de periode 2014-2020 is stimulering van verdere netwerk- en clustervorming als uitdaging geïdentificeerd. Een centrale uitdaging is het stimuleren van het MKB om samenwerkingspartners te vinden. Op basis van onderzoek (RUG) en de geactualiseerde RIS3 blijft voor de regio (maar ook elders in Nederland), het

activeren van het bedrijfsleven voor kennisdeling met kennisinstellingen een structurele uitdaging. Vooral binnen Oost-Nederland, een regio met een sterke kennisinfrastructuur is de potentie van kennisdeling en valorisatie niet volledig benut.

- **De 'usual suspects':** In de ex-ante evaluatie voor 2014-2020 wordt geconstateerd dat de gidsprincipes voor de selectie van projecten niet uniek zijn en ook in andere landsdelen gebruikt worden. Hier staat de evaluatie ook stil bij het first come first serve principe. Bij dit principe bestaat het risico dat de EFRO-gelden vooral ten gunste komen aan goed ingevoerde partijen (ofwel de 'usual suspects'). De inzichten uit de mid-term evaluatie bevestigen dit beeld: in heel Nederland zijn het voornamelijk dezelfde partijen die aanvragen indienen.
- **De potentie van cross-overs:** OP Oost heeft laten zien dat wanneer een bepaald project niet expliciet onderdeel is van één van de doelsectoren, het project toch meerwaarde kan hebben voor de programmadoelstellingen. Oost-Nederland heeft een aantal specialismen, maar de kracht van Oost-Nederland ligt zoals geïdentificeerd in de RIS3-strategie voor 2021-2027 in synergiën. De mogelijkheid om via crossovers verschillende expertises samen te brengen maakt de regio uniek. Deze crossovers kunnen worden gevormd tussen de expertises in de regio, die corresponderen met de voornaamste samenwerkingen, kennishubs en 'valleys'. Deze potentie zal, ook baserend op de RIS3 strategie van 2021-2027, in toekomst sterker worden benut in de vorm van de cross-overs Prevention & MedTech, Sustainability & FoodTech en Industry & MaterialTech.
- **Onvoldoende ketenkracht:** Alhoewel middelen en activiteiten voor start-ups de afgelopen jaren zijn toegenomen, is er nog onvoldoende ketenkracht voor start-ups om goed door te groeien naar scale-ups.

Lessons learned met betrekking tot administratie:

De Management Autoriteit heeft veel ervaring met de uitvoering van EFRO-programma's uit voorgaande periodes en heeft toereikende personele middelen en voldoende administratieve capaciteit voor het beheer van het programma. Dit kwam onder andere naar voren in de ex-ante evaluatie van de Operationele Programma's voor de programmaperiode 2014-2020 (Technopolis, 2014).

- **Beoordelingscriteria:** In de periode 2014-2020 heeft OP Oost aantoonbaar met heldere beoordelingscriteria gewerkt, dit is de kwaliteit van de projectvoorstellen ten goede gekomen. De deskundigencommissie heeft de kwaliteit van de business cases sterk zien stijgen (SIRA, mid-term evaluatie);
- **Aanvragen:** In heel Nederland zijn penvoerders over het algemeen tevreden met het aanvraagproces van EFRO-projecten. De voornaamste uitdagingen die geconstateerd zijn, hebben te maken met de doorlooptijd van het aanvraagproces. Dit was in mindere mate een specifieke uitdaging voor de regio Oost (RUG);
- **Administratie:** Verlaging van de administratieve lasten is een veelgehoord verbeterpunt (RUG).
- **Deskundigencommissie:** De deskundigencommissie heeft zich in alle landsdelen

bewezen in haar rol om de selectie van kwalitatief hoogstaande projecten te garanderen (RUG)

Landenspecifieke aanbevelingen

De Europese Commissie heeft in 2019 en 2020 middels de landenspecifieke aanbevelingen en de landenbrieven een aantal relevante macro-economische constatering en aanbevelingen geformuleerd voor lidstaat Nederland. Deze zijn binnen Nederland gelijk van toepassing voor landsdeel Oost-Nederland.

In de landenspecifieke aanbeveling constateert de Commissie een stijging van de uitgaven aan onderzoek en innovatie in Nederland, maar ook dat Nederland nog steeds het streefcijfer van 2,5 % niet haalt. Ook blijft Nederland achter bij andere Europese landen. De Europese Commissie herkent dat in Nederland de productiviteit van de economie sterk afhankelijk is van de mate van innovatie. Een concrete aanbeveling is daarom het investering-gerelateerde economische beleid te richten op onderzoek en ontwikkeling, vooral in de particuliere sector.

De Europese Commissie heeft verschillende investeringsbehoeften geformuleerd die aansluiten bij de behoeften van Oost-Nederland zoals geformuleerd in deze programmastrategie.

- Versterken van investeringen in het ontwikkelen van nieuwe processen, producten en diensten;
- Ontwikkelen en gebruiken van het innovatie-ecosysteem en het stimuleren van marktgerichte samenwerking tussen het bedrijfsleven en onderzoekscentra om MKB meer te laten investeren in onderzoek en innovatie;
- Stimuleren van interregionale samenwerking in nieuwe waardeketens, ook met andere lidstaten;
- Aanpakken van de uitdagingen op het gebied van vaardigheden voor slimme specialisatie en het innovatievermogen van het MKB, die op geïntegreerde wijze samenhangen met de voornoemde investeringsbehoeften.

In de voorlopige landenspecifieke aanbeveling van 2020 (voorlopig; COM(2020) 519) raadt de Europese Commissie Nederland aan om publieke investeringsprojecten te vervroegen en private investeringen aan te moedigen om economisch herstel te bevorderen. Hierbij moet de focus liggen op de groene en digitale transitie, ingebed in het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid. MKB en innovatieve start-ups en scale-ups zijn daarbij cruciaal voor het concurrentievermogen en de werkgelegenheid. Ook investeringen in technische en digitale vaardigheden zijn van groot belang.

Met de acties voorgesteld in dit programma sluit het OP Oost aan op Annex D van

de landenspecifieke aanbeveling.

OP Oost 2021-2027

Op basis van de verschillende geraadpleegde beleidsdocumenten, input vanuit de stakeholders en de landenspecifieke aanbevelingen vanuit de Europese Commissie kiest Oost-Nederland ervoor om het OP Oost 2021-2027 een voortgang te laten zijn van het OP Oost 2014-2020. De provincies kiezen ervoor om het OP Oost 2014-2020 te actualiseren naar de noden van deze tijd en op deze manier voort te zetten in OP Oost 2021-2027.

De actualisatie uit zich onder andere in het feit dat innovatie moet raken aan een van de crossovers benoemd in de RIS3 en eerder in deze programmastrategie. Concreet betekent het dat vanuit het OP geïnvesteerd wordt in innovatie. In dit OP wordt geen aparte maatregel opgenomen voor clustervorming. Binnen innovatie wordt focus gelegd op valorisatie van technologieën die raken aan de crossovers zoals benoemd in de RIS3. Op basis van het feit dat economische kansen met betrekking tot valorisatie door het Oost-Nederlandse MKB nog niet volledig benut worden, blijft het OP inzetten op het aanjagen van het benutten van deze kansen. Uit de programmastrategie volgt het MKB als meest logische doelgroep. Uit investeringsbehoeften benoemd in deze strategie blijkt dat vooral vanaf TRL 4 een investeringsbehoefte bestaat. Hierom stelt het OP financiering beschikbaar voor valorisatie vanaf dit TRL-niveau. Hierbij wordt ook gekeken naar andere dimensies dan de technologie: Wat betekent de innovatie vanuit ethiek? Past de innovatie binnen wet- en regelgeving? Werkt de toepassing op echte praktijkschaal? Wat is de sociale acceptatie? Voor deze aspecten wordt gekeken naar andere handvatten, zoals de societal readiness levels (SRL) en market readiness levels (MRL). Deze dienen als kader binnen de projecten en zijn geen zelfstandige toetsingseis.

Specifieke aandacht is voor de energietransitie. In de programmastrategie is geconcludeerd dat zowel de provincie Overijssel als Gelderland ambitieuze doelstellingen hebben met betrekking tot het zijn van een klimaatneutrale provincie. Ook de Europese Commissie is ambitieus met betrekking tot de energietransitie en heeft de Green Deal opgesteld. Dit OP wil ook bijdragen aan deze ambitieuze doelstellingen en kiest ervoor om te investeren in de energietransitie.

Oost-Nederland kiest op basis van voorliggende programmastrategie voor de volgende beleidsdoelstellingen en specifieke doelstellingen:

- ✓ Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatieve en slimme industriële transformatie (BD1), door
  - het versterken van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en de invoering van geavanceerde technologieën (SD 1.i);
- ✓ Een groener, koolstofarm Europa door de bevordering van een schone en eerlijke energietransitie, groene en blauwe investeringen, de circulaire economie, aanpassing aan de klimaatverandering, risicopreventie en

risicobeheer (BD2), door

- o het bevorderen van hernieuwbare energiebronnen (SD 2.ii), en
- o het ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken en opslag op lokaal niveau (SD 2.iii).

Tabel 1

Beleidsdoelstelling	Specifieke doelstelling	Samenvatting van de motivering
1	1.i	<p>OP Oost zet binnen beleidsdoelstelling 1 in op specifieke doelstelling i, vanuit de constatering dat er nog winst te behalen is in de valorisatie van kennis en innovaties door het MKB. Middels het ondersteunen van deze valorisatie draagt OP Oost bij aan de maatschappelijke transitie zoals benoemd in de programmastrategie.</p> <p>OP Oost kiest voor deze specifieke doelstelling omdat uit de programmastrategie blijkt dat de investeringsbehoefte op dit gebied het grootst is. Voor focus op het MKB is gekozen omdat het MKB veel vertegenwoordigd is in Oost-Nederland en juist het MKB moeite heeft met valorisatie.</p> <p>Deze specifieke doelstelling maakt financiering vrij om de verschillende belemmeringen die het MKB ervaart weg te nemen. Denk hier onder andere aan samenwerking met kennisinstellingen. Dit omdat er op dit moment nog te weinig aansluiting is tussen kennisinstellingen en MKB. Deze aansluiting is wel nodig om het valorisatie- en innovatiepotentieel van de regio ten volste te benutten.</p> <p>Financiering komt beschikbaar voor experimentele ontwikkeling in samenwerkingsprojecten van kleine en middelgrote ondernemingen met elkaar, met grote bedrijven en/of met kennisinstellingen, gericht op ontwikkeling en innovatie. Gekozen is om een focus te hebben op projecten met TRL niveau 4 en hoger. Dit omdat binnen deze TRL-niveau's EFRO de meeste toegevoegde waarde hebben.</p> <p>Door het financieren van valorisatie draagt dit OP bij aan de verschillende transitie in Oost-Nederland zoals benoemd in de RIS3 en wordt de regionale economie van Oost-Nederland structureel versterkt.</p>
2	2.ii	<p>OP Oost zet binnen beleidsdoelstelling 2 in op specifieke doelstelling ii: bevorderen van hernieuwbare energie. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Green Deal in Oost-Nederland.</p>

		<p>Oost-Nederland voelt de urgentie van de klimaatverandering en draagt op verschillende manieren bij aan een transitie naar een groenere economie. De regio is ambitieus in deze transitie; zowel de provincie Overijssel als Gelderland wil in 2050 klimaatneutraal zijn. Beide provincies maken hier ook middelen voor vrij.</p> <p>In de programmastrategie is geconstateerd dat dit OP het meest kan bijdragen aan de energietransitie door middelen vrij te maken voor slimme uitrol van innovatietechnieken die de energietransitie versnellen. Voor veel andere zaken zijn andere financieringsbronnen aanwezig.</p> <p>Slimme uitrol is de uitrol van innovatieve technieken die de energietransitie moeten versnellen. Dit houdt in de eerste of vroege toepassing op beperkte schaal in een concrete praktijksituatie. Het gaat om het demonstratie effect van deze slimme uitrol, dat mede de basis moet leggen voor commerciële haalbaarheid (inclusief acceptatie) en een grootschalige uitrol van innovaties waarmee duurzame energie binnen bereik komt.</p> <p>Door in te zetten op slimme uitrol, wordt ook direct gebruik gemaakt van de grote kracht van de regio: innovatie. Onder deze specifieke doelstelling richt het programma zich op innovaties die bijdragen aan meer, meer efficiënte en meer toegepaste technieken, producten en processen tot opwek van hernieuwbare energie.</p> <p>In lijn met focus op innovatie onder beleidsdoelstelling 1 komt financiering onder beleidsdoelstelling 2 beschikbaar voor experimentele ontwikkeling in samenwerkingsprojecten van kleine en middelgrote ondernemingen met elkaar, met grote bedrijven en/of met kennisinstellingen – voor specifieke doelstelling 2.ii gericht op ontwikkeling, innovatie, validatie en acceptatie van toepassingen gericht op hernieuwbare energie.</p>
2	2.iii	<p>OP Oost zet binnen beleidsdoelstelling 2 in op specifieke doelstelling iii: slimme energiesystemen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Green Deal in Oost-Nederland.</p> <p>Oost-Nederland voelt de urgentie van de klimaatverandering en draagt op verschillende manieren bij aan een transitie naar een groenere economie. De regio is ambitieus in deze transitie; zowel de provincie Overijssel als Gelderland wil in 2050 klimaatneutraal zijn. Beide provincies maken hier ook middelen voor vrij.</p> <p>In de programmastrategie is geconstateerd dat dit OP het meest kan bijdragen aan de energietransitie door middelen vrij</p>

	<p>te maken voor slimme uitrol van innovatietechnieken die de energietransitie versnellen. Voor veel andere zaken zijn andere financieringsbronnen aanwezig.</p> <p>Slimme uitrol is de uitrol van innovatieve technieken die de energietransitie moeten versnellen. Dit houdt in de eerste of vroege toepassing op beperkte schaal in een concrete praktijksituatie. Het gaat om het demonstratie effect van deze slimme uitrol, dat mede de basis moet leggen voor commerciële haalbaarheid (inclusief acceptatie) en een grootschalige uitrol van innovaties waarmee duurzame energie binnen bereik komt.</p> <p>Door in te zetten op slimme uitrol, wordt ook direct gebruik gemaakt van de grote kracht van de regio: innovatie. Onder deze specifieke doelstelling richt het programma zich op innovaties die bijdragen aan meer, meer efficiënte en meer toegepaste technieken, producten en processen tot slimme energiesystemen (van opwek naar opslag, verdeling en verbruik) die bijdragen aan de energietransitie op lokaal niveau.</p> <p>In lijn met focus op innovatie onder beleidsdoelstelling 1 komt financiering onder beleidsdoelstelling 2 beschikbaar voor experimentele ontwikkeling in samenwerkingsprojecten van kleine en middelgrote ondernemingen met elkaar, met grote bedrijven en/of met kennisinstellingen – voor specifieke doelstelling 2.iii gericht op ontwikkeling, innovatie, validatie en acceptatie van toepassingen gericht op slimme energiesystemen.</p>
--	---

2. Prioriteiten (behoudens technisch bijstand)

Table 1 T: Programmastructuur

ID	Titel [300]	TB	Basis voor berekening	Fonds	Categorie van ondersteunde regio	Specifieke doelstelling
1	Een slimmer Oost-Nederland door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie	Nee	TSK	EFRO	Meer ontwikkelde regio	SD 1
2	Oost wordt groener	Nee	TSK	EFRO	Meer ontwikkelde regio	SD 2

2.A Prioriteiten (behoudens technische bijstand)

2.A.1 Een slimmer Oost-Nederland door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie

2. A.1. 1.1 Versterking van de onderzoeks- en innovatiecapaciteit en invoering van geavanceerde technologieën

2. A.1 1.2 Interventies door het fonds

De doelstelling van prioriteit 1 is: Valorisatie van kennis en kunde tot meer bedrijvigheid en werkgelegenheid in Oost-Nederland, door meer private investeringen in ontwikkeling en innovatie.

Binnen deze prioriteit wordt de innovatiecapaciteit in Oost-Nederland verder versterkt. In de RIS3 is omschreven dat Oost-Nederland een sterke innovatiecapaciteit heeft en vergeleken met andere Europese regio's als 'strong innovator' geldt. Dit komt onder andere door de sterke vertegenwoordiging van kennisinstellingen in Oost-Nederland. Deze innovatiecapaciteit is ook benoemd als drijvende kracht achter het vormgeven van enkele maatschappelijke transitieën.

Deze specifieke doelstelling maakt financiering vrij om innovatie ten dienste van deze maatschappelijke transitieën te ondersteunen. Hierbij wordt ook gekeken naar waar rol die het MKB speelt in valorisatie. Benoemd is dat het MKB een dragende partij is in de regionale economie, maar dat zij tegen enkele belemmeringen aanlopen bij valorisatie. Financiering onder deze specifieke doelstelling is er op gericht om deze belemmeringen weg te nemen.

Als actie staat dan ook centraal: Steun aan samenwerkingsprojecten van kleine en middelgrote ondernemingen met elkaar, met grote bedrijven en/of met kennisinstellingen, gericht op ontwikkeling en innovatie.

Concreet worden de volgende acties ondersteund:

- ✓ Experimentele ontwikkelingen binnen het MKB;
- ✓ Ontwikkelen en testen van prototypes;
- ✓ Proeftuinen en living labs die innovatie stimuleren in samenwerking tussen MKB en kennisinstellingen;
- ✓ innovatietrajecten in het MKB, bijvoorbeeld rondom het opzetten van innovatieve productielijnen. Hiermee kan innovatie in randvoorwaarden en processen tot integraal onderdeel van de ontwikkeling worden gemaakt;
- ✓ trainingscomponenten binnen innovatietrajecten zodat werknemers op de juiste

wijze innovaties kunnen implementeren.

In Oost-Nederland bestaan reeds verschillende clusters en ook zijn andere financieringsbronnen beschikbaar voor clustervorming. Binnen deze specifieke doelstelling kunnen clusters en clustervorming wel als middel worden ingezet. Deze samenwerking moet echter doelgericht plaatsvinden rondom een innovatie/product. Steun voor specifieke clusteractiviteiten is daarmee wel mogelijk binnen OP Oost 2021-2027, als onderdeel van een innovatie-/valorisatieproject, maar niet als zelfstandig project.

De provincies onderkennen dat aansluiting van innovaties op de arbeidsmarkt, met voldoende juist geschoold arbeidspotentieel, een belangrijk aspect is. Activiteiten hierop zijn daarom wel mogelijk binnen OP Oost 2021-2027, als onderdeel van een innovatie-/valorisatieproject, maar niet als zelfstandig project.

Deze specifieke doelstelling richt zich op het financieel ondersteunen van innovaties binnen (primair) de crossovers uit de RIS3. Hierbij richt OP Oost zich specifiek op valorisatie: het toepassen/benutten van innovaties. Dit betekent dat activiteiten vanaf TRL 4 ondersteund worden. Uit het in de programmastrategie benoemde Kapitaalmarktonderzoek, blijkt dat vanaf dit TRL-niveau EFRO-subsidie de meeste toegevoegde waarde heeft. Voor lagere TRL's zijn ook voldoende andere financieringsbronnen beschikbaar.

De meest relevante doelgroepen

De belangrijkste doelgroepen binnen deze specifieke doelstelling zijn:

- MKB-bedrijven die op de volgende crossovers actief zijn: prevention & medtech, sustainability & foodtech en industry & materialtech
- Partijen uit de quadrupel helix-samenwerking
- Samenwerkingsverbanden van ondernemers met kennisinstellingen en/of overheden

Waarborgen voor gelijkheid, inclusie en non-discriminatie

Hierop worden geen speciale acties uitgevoerd. In de projectenselectie wordt wel geborgd dat de projecten in dit OP geen negatieve invloed hebben op deze horizontale beginselen.

Aanduiding van specifiek beoogde gebieden, inclusief gebruik van territoriale instrumenten

Hier wordt geen gebruik van gemaakt.

Interregionale, grensoverschrijdende en transnationale acties

Met deze specifieke doelstellingen draagt het OP bij aan de thematische doelstellingen van Nederland gericht op innovatie, in lijn met de Partnerschapsovereenkomst en de landenspecifieke aanbeveling van de Europese Commissie. Het nationale topsectorenbeleid (vanuit de kennis- en innovatieagenda 2018-2021) kent een regionale dimensie; OP Oost-Nederland en de RIS3 Oost-Nederland sluiten aan op die regionalisering. Zo heeft het OP ook aansluiting op de Kennis- en Innovatieagenda 2018-2021 en het missiegedreven topsectorenbeleid van het Ministerie EZK. De projecten die onder het OP zullen worden geselecteerd, dragen met hun resultaten bij aan de nationale resultaten en de doelstellingen van de Europese Commissie in Nederland. Zo neemt het OP een positie in binnen de integrale aanpak van regionale ontwikkeling.

Het verwachte gebruik van financiële instrumenten

Binnen dit OP worden de middelen in beginsel ingezet in de vorm van subsidie.

Dit is gestoeld op de ex-ante evaluatie die Rebel Group heeft uitgevoerd ten behoeve van de mogelijke inzet van revolverende middelen in het OPOost 2014-2020. In deze studie wordt geadviseerd om subsidies te combineren met revolverend financieren. In de TRL-fases tot en met 6 zijn subsidies vaak het meest geëigende instrument.

In de hogere TRL-fases (Vanaf TRL 6) kan revolverend financieren een goede aanvulling zijn op het verstrekken van subsidies. Producten zitten dan immers dicht bij marktintroductie. Dit houdt dus in dat ondernemers sneller omzet en winst kunnen genereren uit de innovatie en dus snel kunnen voldoen aan hun financiële verplichtingen.

In de programmaperiode 2014-2020 is gebruik gemaakt van revolverend financieren met de oprichting van een EFRO-gevoed fonds. Het reeds bestaande fonds blijft voornamelijk gedurende de looptijd van dit OP 2021-2027 actief. Naast het beschikbare investeringsvermogen van bestaande fondsen, zijn juist in mindere mate subsidies voor innovatie beschikbaar. Binnen Oost-Nederland bestaat een gezonde financieringsmarkt met bestaande private en publieke financieringsinstrumenten. Daarom kiest Oost-Nederland voor inzet van de EFRO-middelen in de vorm van subsidie.

Indien toekomstige ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, kan worden besloten tot heroverweging van deze keuze. Dan kan actualisering van het kapitaalmarktonderzoek op dat moment handvatten geven om een deel van de EFRO-middelen eventueel alsnog in de vorm van financiële instrumenten te besteden.

2. A.1 2 Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren prioriteit 1

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Ondernemingen		
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	Ondernemingen		
1	1.i	ERFO	Meer ontwikkeld	RCO 10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksinstituten	Ondernemingen		

Tabel 3: Result indicatoren prioriteit I

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocategorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentiejaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens [200]	Opmerkingen [200]
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan: subsidies, financiële instrumenten)	EUR					
1	1.i	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR 03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Ondernemingen					

2.A.1.3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

De tabellen zijn opgenomen in apart document (technisch onderwerp niet relevant voor consultatie).

Tabel 4: Dimensie 1 – interventiegebied

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriaal uitvoeringsmechanisme en territoriale focus

Tabel 7: Dimensie 6 – ESF+ secundaire thema's

2.B.2 Een groener Oost-Nederland door innovatie, demonstratie en acceptatie van slimme energiesystemen

2. B.2 1.1a Bevorderen van hernieuwbare energiebronnen

2. B.2 1.1b Ontwikkelen van slimme energiesystemen, netwerken opslag op lokaal niveau

2. B.2 1.2 Steunverlening van de fondsen

De twee doelstellingen van prioriteit 2 bouwen voort op de focus op innovatie van prioriteit 1. Prioriteit 2 heeft tot doel valorisatie van kennis en kunde tot toepassingen die de transitie naar hernieuwbare energie in Oost-Nederland versnellen, en tot slimme energiesystemen die de energietransitie in Oost-Nederland versnellen.

Deze specifieke doelstellingen maken middelen vrij om de energietransitie in Oost-Nederland te versnellen en geven daarmee invulling aan de uitvoer van de Green Deal in Oost-Nederland. Een belangrijke rol in deze versnelling is weggelegd voor innovatie. Dit zowel om de transitie te versnellen, maar ook om de economie in Oost-Nederland te versterken.

Als actie staat dan ook centraal: Steun aan samenwerkingsprojecten van kleine en middelgrote ondernemingen met elkaar, met grote bedrijven en/of met kennisinstellingen, gericht op ontwikkeling, innovatie, validatie en acceptatie van toepassingen gericht op slimme energiesystemen en/of gericht op hernieuwbare energie.

Innovatie, validatie en acceptatie ter versnelling van de energietransitie omvat – in aanvulling op de voorbeelden van concrete acties genoemd onder prioriteit 1 – ook slimme uitrol van innovatie door het MKB. Dit houdt in de eerste of vroege toepassing op beperkte schaal in een concrete praktijksituatie. Het gaat om het demonstratie effect van deze slimme uitrol, dat mede de basis moet leggen voor een grootschalige uitrol van innovaties waarmee duurzame energie binnen bereik komt. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om:

- innovatieve projecten die meer duurzame energie produceren of de potentie hebben dat te gaan doen bij verdere opschaling;
- en/of projecten die op een vernieuwende manier tot een efficiënter, stabiel en veiliger energiesysteem leiden.

Financiering kan worden aangevraagd voor projecten die inzetten op deze slimme uitrol en daarmee zorgen voor innovatie in het energiesysteem. De projecten dienen als wegbereider en aanjager van grootschalige toepassing in een later stadium. Dit omvat naast de innovatie en (commerciële) haalbaarheid, ook de ermee samenhangende

processen en acceptatie.

De belangrijkste doelgroepen

De belangrijkste doelgroepen binnen deze specifieke doelstelling zijn:

- MKB-bedrijven
- Partners uit de quadrupelhelix-samenwerking
- Lokale energiecoöperaties
- Samenwerkingsverbanden van ondernemers met kennisinstellingen en/of overheden

Acties gelijkheid, inclusie, discriminatie

Hierop worden geen speciale acties uitgevoerd. In de projectselectie wordt geborgd dat de projecten in dit OP geen negatieve invloed hebben op deze horizontale beginselen.

Beoogde specifieke territoria, inclusief het geplande gebruik van territoriale instrumenten

Hier wordt geen gebruik van gemaakt.

De interregionale en transnationale acties

Met deze specifieke doelstellingen draagt het OP bij aan de thematische doelstellingen van Nederland gericht op innovatie voor verduurzaming, in lijn met de Partnerschapsovereenkomst en de landenspecifieke aanbeveling van de Europese Commissie. Het nationale topsectorenbeleid (vanuit de kennis- en innovatieagenda 2018-2021) kent een regionale dimensie; OP OostNederland en de RIS3 Oost-Nederland sluiten aan op die regionalisering. Zo heeft het OP ook aansluiting op de Kennis- en Innovatieagenda 2018-2021 en het missiegedreven topsectorenbeleid van het Ministerie EZK.

De projecten die onder het OP zullen worden geselecteerd, dragen met hun resultaten bij aan de nationale resultaten en de doelstellingen van de Europese Commissie in Nederland. Zo neemt het OP een positie in binnen de integrale aanpak van regionale ontwikkeling.

Het geplande gebruik van financieringsinstrumenten

Binnen dit OP worden de middelen in beginsel ingezet in de vorm van subsidie.

Dit is gestoeld op de ex-ante evaluatie die Rebel Group heeft uitgevoerd ten behoeve van de mogelijke inzet van revolverende middelen in het OPOost 2014-2020. In deze studie wordt geadviseerd om subsidies te combineren met revolverend financieren. In de TRL-fases tot en met 6 zijn subsidies vaak het meest geëigende instrument.

In de hogere TRL-fases (Vanaf TRL 6) kan revolverend financieren een goede aanvulling zijn op het verstrekken van subsidies. Producten zitten dan immers dicht bij marktintroductie. Dit houdt dus in dat ondernemers sneller omzet en winst kunnen genereren uit de innovatie en dus snel kunnen voldoen aan hun financiële verplichtingen.

In de programmaperiode 2014-2020 is gebruik gemaakt van revolverend financieren met de oprichting van een EFRO-gevoed fonds. Het reeds bestaande fonds blijft voorsnog gedurende de looptijd van dit OP 2021-2027 actief. Naast het beschikbare investeringsvermogen van bestaande fondsen, zijn juist in mindere mate subsidies voor innovatie beschikbaar. Binnen Oost-Nederland bestaat een gezonde financieringsmarkt met bestaande private en publieke financieringsinstrumenten. Daarom kiest Oost-Nederland voor inzet van de EFRO-middelen in de vorm van subsidie.

Indien toekomstige ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, kan worden besloten tot heroverweging van deze keuze. Dan kan actualisering van het kapitaalmarktonderzoek op dat moment handvatten geven om een deel van de EFRO-middelen eventueel alsnog in de vorm van financiële instrumenten te besteden.

2. A.2 2 Indicatoren

Tabel 2: Output indicatoren prioriteit 2

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocale gorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Mijlpaal (2024)	Doelstelling (2029)
2	2.ii / 2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 01	Ondersteunde ondernemingen (waarvan: micro-, klein, middelgroot, groot)*	Ondernemingen		
2	2.ii / 2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 02	Ondernemingen ondersteund door subsidies	Ondernemingen		
2	2.ii / 2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 04	Ondernemingen met niet-financiële steun	Ondernemingen		
2	2.ii / 2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 10	Ondernemingen die samenwerken met onderzoeksinstituten	Ondernemingen		
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 97	Ondersteunde energiegemeenschappen en	Aantal		

					hernieuwbare energiegemeenschappen			
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCO 23	Ondersteunde digitale beheerssystemen voor slimme netwerken	Aantal		

Tabel 3: Resultaatindicatoren prioriteit 2

Prioriteit	Specifieke doelstelling	Fonds	Regiocatégorie	ID [5]	Indicator [255]	Meeteenheid	Uitgangswaarde of referentiewaarde	Referentiejaar	Doelstelling (2029)	Bron van gegevens [200]	Opmerkingen [200]
2	2.ii & 2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR 02	Particuliere investeringen voor gelijke delen als overheidssteun (waarvan : subsidies, financiële instrumenten)	EUR	0	2020			
2	2.ii & 2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR 03	Kmo's die product- of procesinnovatie introduceren*	Ondernemingen	0	2020			
2	2.ii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR 31	Totale geproduceerde hernieuwbare energie a. waarvan elektriciteit b. waarvan thermisch	MWu/jaar	0	2020			
2	2.iii	EFRO	Meer ontwikkeld	RCR 33	Verbruikers die zijn aangesloten op slimme netwerken	Aantal	0	2020			
2	2.iii	EFRO	Meer	R	Uitrol van	Aantal	0	2020			

		O	ontwikkel d	C R 34	projecten voor slimme netwerke n						
--	--	---	----------------	--------------	--	--	--	--	--	--	--

2.A.2 3 Indicatieve uitsplitsing van de programmamiddelen (EU) per type steunverlening

De tabellen zijn opgenomen in apart document (technisch onderwerp niet relevant voor consultatie).

Tabel 4: Dimensie 1 – interventiegebied

Tabel 5: Dimensie 2 – financieringsvorm

Tabel 6: Dimensie 3 – territoriaal uitvoeringsmechanisme en territoriale focus

Table 7: Dimensie 6 – ESF+ secundaire thema's

3. Financieel plan

Hoofdlijn voor in dit sjabloon ten behoeve van consultatie

- 66,5% voor prioriteit 1
- 30,0% voor prioriteit 2 – daarbinnen gelijke verdeling naar sd 2.ii en sd 2.iii
- 3,5% (forfaitair) voor technische bijstand

De voorgeschreven tabellen zijn opgenomen in apart document (technisch onderwerp niet relevant voor consultatie).

4. Randvoorwaarden

Tabel 12: Randvoorwaarden

Randvoorwaarden	Fonds	Specifieke doelstelling	Naleving van de randvoorwaarden	Criterium	Naleving van criterium	Verwijzing naar relevante documenten	Motivering
Goede governance van de nationale of regionale strategie voor slimme specialisatie	EFRO	Alle specifieke doelstellingen van de beleidsdoelstellingen: Een slimmer Europa door de bevordering van een innovatieve en slimme economische transformatie	JA	Actuele analyse van knelpunten voor innovatieverspreiding, met inbegrip van digitalisering	JA	Zie hfd. 4 van de RIS3	Zie self-assessment op de RIS3
				Bestaan van bevoegde regionale / nationale instelling of instantie belast met het beheer van de strategie voor slimme specialisatie	JA	Nationaal Hervormingsprogramma 2019 ??? Zie hfd 10	Zie self-assessment op de RIS3
				Instrumenten voor toezicht en evaluatie om de voortgang te meten in de richting van de doelstellingen van de strategie	JA	Zie hfd 10 van de RIS3	Zie self-assessment op de RIS3
				Doeltreffende werking van het ondernemingsgezin d ontdekingsproces	JA	Zie hfd. 2.2 van de RIS3	Zie self-assessment op de RIS3
				Acties die nodig zijn voor de verbetering van de nationale of regionale onderzoeks- en innovatiesystemen	JA	Zie hfd 2.2 van de RIS3	Zie self-assessment op de RIS3
				Acties om de industriële overgang te sturen	JA	Zie hfd 7.3 van de RIS3	Zie self-assessment op de RIS3
				Maatregelen voor internationale samenwerking	JA	Zie hfd. 7.4 en 8.4 van de RIS3	Zie self-assessment op de RIS3
Conditions BD 2 invoegen						Nationaal energie- en klimaatplan	
Doeltreffende toezichtmechanismen van de markt voor overheidsopdrachten				Er is voorzien in controlemechanismen met betrekking tot alle procedures krachtens nationale wetgeving inzake overheidsopdrachten, waaronder:	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				Regelingen om te zorgen voor de verzameling van doeltreffende, betrouwbare en volledige gegevens en indicatoren binnen één	JA	Partnerschaps-overeenkomst	

				<p>enkel IT-systeem of netwerk van interoperabele systemen, met het oog op de toepassing van het eenmaligheidsbeginsel en ter bevordering van de rapportageverplichtingen uit hoofde van artikel 83, lid 3, van Richtlijn 2014/24/EU, in overeenstemming met de vereisten voor e-aanbestedingen, alsook uit hoofde van artikel 84 van Richtlijn 2014/24/EU. De gegevens en indicatoren omvatten ten minste de volgende elementen:</p>			
				<p>a. Kwaliteit en intensiteit van de concurrentie: namen van de winnende en initiële inschrijvers, aantal initiële inschrijvers, aantal geselecteerde inschrijvers, de contractuele prijs – ten opzichte van de aanvankelijke begrotingstoewijzing en, waar mogelijk via aanbestedingsregisters, de definitieve prijs na voltooiing;</p>	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				<p>b. Deelname van kmo's als rechtstreekse inschrijvers;</p>	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				<p>c. Ingestelde beroepen tegen de besluiten van de aanbestedende autoriteiten, inclusief ten minste het aantal beroepen, de tijd die nodig is voor een beslissing in eerste aanleg, en het aantal besluiten dat is doorverwezen naar tweede aanleg;</p>	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				<p>d. Een lijst van alle opdrachten die zijn geplaatst op grond van de regels inzake uitzonderingen op de regels voor openbare aanbestedingen, onder vermelding van de specifieke bepaling die is gebruikt.</p>	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				<p>Regelingen om ervoor te zorgen dat de bevoegde nationale autoriteiten</p>	JA	Partnerschaps-overeenkomst	

				over voldoende capaciteit beschikken voor de monitoring en de analyse van de gegevens.			
				Regelingen om de gegevens en indicatoren, alsook de resultaten van de analyse, beschikbaar te maken voor het publiek in de vorm van gebruiksvriendelijke open data.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				Regelingen om ervoor te zorgen dat alle informatie die wijst op vermoedelijke manipulatie stelselmatig wordt meegedeeld aan de bevoegde nationale instanties.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
Middelen en capaciteit voor de effectieve toepassing van de staatssteunregels				De beheersautoriteiten hebben de instrumenten en de capaciteit om de naleving van de staatssteunregels te controleren dankzij:	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				1.Gemakkelijke en brede toegang tot permanent geactualiseerde informatie over ondernemingen die zich in moeilijkheden bevinden en waarvan een terugvordering wordt geëist.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				2.Toegang tot deskundig advies en begeleiding inzake staatssteun, verleend door lokale of nationale expertisecentra, onder coördinatie van de nationale instanties belast met het toezicht op staatssteun, met werkafspraken om ervoor te zorgen dat over de expertise daadwerkelijk overleg wordt gepleegd met de betrokkenen.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
Effectieve toepassing en uitvoering van het EU-Handvest van de grondrechten				Er is voorzien in doeltreffende mechanismen om de naleving van het EU-Handvest van de grondrechten te waarborgen, waaronder:	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				1.Regelingen om te controleren dat de door de fondsen ondersteunde concrete acties verenigbaar zijn met het Handvest van de grondrechten.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				2.Regelingen voor rapportage aan het toezichtcomité over de verenigbaarheid van de	JA	Partnerschaps-overeenkomst	

				door de fondsen ondersteunde concrete acties met het Handvest van de grondrechten.			
Uitvoering en toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (UNCPRD) in overeenstemming met Besluit 2010/48/EG van de Raad.				Er is voorzien in een nationaal kader voor de uitvoering van het UNCPRD, met onder meer:	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				1.Meetbare doelstellingen, gegevensverzameling en toezichtmechanismen.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	
				2.Regelingen om ervoor te zorgen dat het beleid, de wetgeving en de normen inzake toegankelijkheid naar behoren tot uiting komen in de voorbereiding en de uitvoering van de programma's.	JA	Partnerschaps-overeenkomst	

5. Programma autoriteiten

Tabel 13: Programma-autoriteiten

Programma-autoriteiten	Naam van de instelling [500]	Naam van de contactpersoon [200]	E-mail [200]
Managementautoriteit	Provincie Gelderland, de leden van het College van Gedeputeerde Staten gezamenlijk	Anko Jan Marringa	a.marringa@gelderland.nl
Certificeringsautoriteit	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	Aldert van Duijvenbode	aldert.vanduijvenbode@rvo.nl
Auditautoriteit	Ministerie van Financiën	Ton van Wissen	a.p.m.wissen@minfin.nl
Body which receives payments from the Commission	De Managementautoriteit: Provincie Gelderland, de leden van het College van Gedeputeerde Staten gezamenlijk	Anko Jan Marringa	a.marringa@gelderland.nl
Indien van toepassing, autoriteiten die betalingen ontvangen van de commissie op grond van technische bijstand (Artikel 30(5))	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Boekhoudautoriteit indien deze functie wordt toevertrouwd aan een andere instantie dan de beheersautoriteit	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Als er sprake is van technische bijstand extra tabel toevoegen (zie programmaformat):

Tabel 13 bis: Het gedeelte van de percentages als bedoeld in artikel 30, lid 5, onder b, dat zou worden vergoed aan de instanties die betalingen van de Commissie ontvangen in het geval van technische bijstand overeenkomstig artikel 30, lid 5 (in procentpunten)

Provincie Gelderland	100%
----------------------	------

6. Partnerschap

Bij het opstellen van het programma zijn verschillende partners betrokken. Hieronder wordt stilgestaan bij hoe deze partners betrokken zijn geweest in de voorbereiding op het Operationeel Programma Oost-Nederland 2021-2027. Ook de rol van deze partners bij de uitvoering van het programma wordt besproken.

Betrokkenheid van de partners bij de voorbereiding

Conform richtlijnen van de Europese Commissie heeft de MA partners uit de regio betrokken bij het opstellen van het Operationeel Programma.

Partners zijn geïdentificeerd en uitgenodigd om mee te werken aan de voorbereidende werkzaamheden van het programma met in achtneming van Verordening (EU) Nr. 240/2014 van de Commissie, de Europese gedragscode. Hiermee is het partnerschapsbeginsel in acht genomen.

Om te komen tot het definitieve programma hebben de besturen van zowel Gelderland en Overijssel een interactief proces met de stakeholders van de Triple Helix georganiseerd. Door middel van verschillende bijeenkomsten en overleggen is de MA in gesprek gegaan met ondernemers, decentrale overheden, onderwijs & onderzoeksinstituten en maatschappelijke organisaties. Hier is belangrijke input opgehaald voor de opstelling van nieuw (economisch) beleid. De stakeholders gaven de volgende belangrijke punten mee:

- Bouw voort op het programma 2014-2020,
- Verruim de steun voor 'koolstofarm' naar bredere scope energietransitie,
- Verminder administratieve lasten.

Deze werkwijze legde in Oost-Nederland een goede basis voor de ontwikkeling van het Operationeel Programma.

Bij de ontwikkeling van het Operationeel Programma is het volgende onderscheid gemaakt tussen verschillende partnergroepen:

1. Mede-overheden: Bij het opstellen van het OP zijn mede-overheden geraadpleegd en is hen om input gevraagd. Deze input kon gegeven worden tijdens verschillende stakeholderbijeenkomsten. Om te onderzoeken of mede-overheden ook in een ander stadium betrokken moesten worden, heeft de managementautoriteit een onderzoek laten uitvoeren door adviesbureau ERAC. Uit dit onderzoek bleek dat betrokkenheid bij het schrijfproces overeen dient te komen met betrokkenheid in de uitvoering van het programma. Gezien het feit dat de mede-overheden geen rol hebben in de uitvoering zijn zij ook niet buiten de stakeholderbijeenkomsten betrokken bij het opstellen van het programma.
2. Partners uit de triple-helix: Belangrijke partners uit de triple helix, denk aan onderwijs- en kennisinstellingen, bedrijven en intermediaire organisaties, zijn ook geconsulteerd voor het opstellen van het Operationeel Programma. Ook zij hebben input kunnen leveren via de stakeholderbijeenkomsten en hebben zij zitting in de Spiegelfgroep.

3. Overige belanghebbenden: De verschillende stakeholderbijeenkomsten die georganiseerd zijn, zijn ook toegankelijk geweest voor overige belanghebbenden. Dit kunnen betrokken inwoners van het landsdeel zijn, maar ook kleiner MKB dat niet gericht een uitnodiging heeft ontvangen, maar wel geïnteresseerd is in deelname aan het programma.

Reactie van partners in Oost-Nederland

De partnergroepen zijn op meerdere wijzen betrokken bij de ontwikkeling van het OP. Zowel voor de RIS3 als het Operationeel Programma zijn bijeenkomsten georganiseerd waarop circa honderd deelnemers actief hun input geleverd hebben. Tevens bestond de mogelijkheid om via internet te reageren op het concept OP. De respondenten geven een goede afspiegeling van MKB, ondernemers, kennisinstellingen, decentrale overheden, intermediaire organisaties en maatschappelijke organisaties.

(hier wordt later passage over uitkomsten publieksconsultatie ingevoegd)

Betrokkenheid van de partners tijdens de uitvoering

Ook worden verschillende partners betrokken bij het Comité van Toezicht. Dit comité behoudt dezelfde samenstelling en functie als in de vorige programmaperiode. Hieronder vallen mede-overheden en partners uit de triple helix. Hiermee geeft Oost-Nederland vorm aan de gewenste gezamenlijke invulling van het toezicht. Het Comité is verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van het programma conform het gestelde in de verordening.

Het Comité van Toezicht is samengesteld in overeenstemming met de voorschriften uit de Europese regelgeving en richtlijnen.

Naast het Comité van Toezicht wordt, net zoals in het vorige OP een Deskundigencommissie ingericht waarin experts van de triple helix-partners zitting hebben. De commissie beoordeelt of projecten daadwerkelijk in aanmerking komen voor financiering. Het advies heeft de vorm van een gezamenlijke score die aan alle ingediende projecten wordt toegekend door de deskundigecommissie.

Een vertegenwoordiger van de provincies en een vertegenwoordiger vanuit de steden van Oost-Nederland neemt deel aan de vergadering van de Deskundigencommissie. Beide vertegenwoordigers hebben slechts een adviseerende rol bij de beoordeling van de projecten en dus geen stemrecht. Met de instelling van de Deskundigencommissie ten behoeve van projectselectie geeft het Operationeel Programma vorm aan de realiserende rol van de markt.

Om deze twee groepen te ondersteunen en betrokken te houden worden verschillende organisaties uitgenodigd om bij te dragen aan projectacquisitie. Hierbij

ligt een actieve rol bij het programmamanagement (in aansluiting op de provinciale beleidsafdelingen).

Gedurende de uitvoering van het programma worden partners ook betrokken middels voorlichting via nieuwsbrieven, beschikbaarstelling van jaar- en evaluatieverslagen, projectbezoeken, de OP website www.op-oost.eu. Daarnaast worden deze groepen ook in de gelegenheid gesteld om tijdens de Europa Kijkdagen kennis te nemen van de ontwikkelingen en voortgang van het operationeel programma.

Betrokkenheid van partners tijdens de monitoringsfase en evaluatiefase

Door vertegenwoordiging in de formele fora voor de uitvoering van het programma blijven partners gedurende de hele looptijd betrokken. Door deelname aan deze fora worden zij voortdurend in staat gesteld hun inbreng te leveren in de diverse taken van de programmasturing. Doorlopende monitoring en periodieke evaluaties worden in samenspraak met deze fora uitgevoerd. Bij evaluaties wordt vanzelfsprekend de doelgroep van het programma bevraagd.

Bij het opzetten van de uitvoering, monitoring en evaluaties, wordt hoofdstuk V van de Gedragscode inzake partnerschap in acht genomen (Verordening [EU] 240/2014).

7. Communicatie en zichtbaarheid

Gedurende de gehele uitvoering en voorbereiding van het programma communiceert het programmabureau pro-actief over OP Oost. Deze communicatie heeft twee doelstellingen:

- Zichtbaar zijn voor partijen in Oost-Nederland die mogelijk begunstigde kunnen zijn.
- Zorg dragen dat de bijdrage van de Europese Unie aan de regionale ontwikkeling van Oost-Nederland goed zichtbaar is.

Het programmabureau hanteert verschillende methoden om te communiceren met mogelijke begunstigen:

- Het programmabureau organiseert informatiebijeenkomsten voor stakeholders. Tijdens deze bijeenkomsten wordt informatie gegeven over specifieke openstellingen en aan welke voorwaarden partijen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor financiering uit deze openstelling.
- Met mede-overheden zoals gemeenten wordt ook direct contact onderhouden. Dit om af te stemmen of er projectideeën zijn in het netwerk van gemeenten die eventueel in aanraking komen voor financiering uit OP Oost.
- Organisaties die een projectidee hebben, wordt de mogelijkheid geboden om een adviesgesprek te voeren met het programmabureau. Tijdens dit gesprek kan worden ingegaan op de haalbaarheid van het project en op de verschillende randvoorwaarden waar aan voldaan moet worden om in aanmerking te komen voor financiering.
- Via de website www.op-oost.eu wordt actief gecommuniceerd over nieuwe openstellingen.
- Via het Twitter-account van OP Oost wordt actief gecommuniceerd over nieuwe openstellingen.

Om de bijdrage van de Europese Unie aan de regionale ontwikkeling van Oost-Nederland goed zichtbaar te maken, voert het programmabureau de volgende acties uit:

- Jaarlijks worden Europakijkdagen georganiseerd. Dit is een mogelijkheid voor het grote publiek om kennis te maken met projecten in de buurt die gefinancierd zijn met middelen vanuit EFRO.
- Voor de start van een project wordt een startbijeenkomst georganiseerd tussen het programmabureau en alle begunstigen. Tijdens deze startbijeenkomst worden onder andere afspraken gemaakt over communicatie. Deze afspraken houden onder andere in dat bij alle communicatie-uitingen vanuit het project melding gemaakt moet worden van de financiële bijdragen uit EFRO.
- Ook op de website van het betreffende project moet melding worden gemaakt van deze bijdrage. Bij al deze uitingen wordt gebruik gemaakt van het logo van OP Oost en de Europese Unie.

- Het programmabureau heeft een eigen Twitter-account dat gebruikt wordt om te communiceren over de voortgang van het programma.
- Via de website informeert het programmabureau over OP Oost. Onder andere over lopende projecten en hoe het programma bijdraagt aan de regionale ontwikkeling van Oost-Nederland.
- Elk jaar stelt het programmabureau een jaarverslag op. Dit jaarverslag monitort de voortgang van het programma. Deze verslagen zijn openbaar toegankelijk via de website www.op-oost.nl.

In 2019 heeft adviesbureau SIRA een midterm evaluatie uitgevoerd over de uitvoering van het EFRO-programma 2014-2020. Deze evaluatie stond ook stil bij de communicatie vanuit de programmabureau's. Conclusies over de communicatie zijn:

- De doeltreffendheid van communicatie met betrekking tot het bekendmaken van programma's en het werven van nieuwe projecten is beoordeeld als goed.
- Als het gaat om het bereiken van het (kleine) mkb, is de doeltreffendheid van communicatie beoordeeld als beperkt.
- De doeltreffendheid van communicatie met betrekking tot de bekendheid van EFRO onder het brede publiek is beoordeeld als beperkt.

Hierop zijn vanuit SIRA verschillende aanbevelingen gedaan:

- Gebruik communicatie meer als middel om het doel te bereiken en niet als doel op zich.
- Intensiveer communicatie richting het (kleine) mkb en leg daarbij de nadruk op de maatschappelijke impact van gesubsidieerde projecten.
- Om de doeltreffendheid van de communicatiestrategie te vergroten, dienen concrete en meetbare communicatiedoelstellingen te worden opgesteld.

Deze aanbevelingen worden opgenomen in het communicatieplan dat het programmabureau zal opstellen.

8. Gebruik van eenheidskosten, vaste bedragen, vaste percentages en financiering die geen verband houdt met kosten

Dit hoofdstuk wordt later ingevuld in landelijke afstemming. Technisch onderwerp, niet relevant voor consultatie